

На підставі викладеного можна стверджувати, що питання дії законів, їхньої чинності все ще залишається недостатньо дослідженим у теорії права, тож таке дослідження має актуальне практичне значення.

Джерела

1. *Вдовіченко С.* Відновлення дії попередньої редакції нормативно-правового акта внаслідок визнання Конституційним Судом України внесених до нього змін неконституційними // *Вісник Конституційного Суду України.* – 2011. – № 2. – С. 73–81.
2. *Ющик О. І.* Теоретичні основи законодавчого процесу: Монографія. – К.: Парламентське вид-во, 2004.

3. Лист А. Стрижака Голові Верховної Ради України // <http://zakonь.com/novosti/4008-list-astrizhaka-golovi-verhovnoyi-radi-ukrayini-i.html>.

4. Конституція Португальської Республіки // http://www.rada.gov.ua / LIBRARI / catalog / law / portugal_constitut.html

5. *Теплюк М. О., Ющик О. І.* Чинність закону // Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. – С. 968.

6. *Ющик О.* Конституційне регулювання законодавчого процесу: актуальні проблеми вдосконалення // *Віче.* – 2008. – № 23. – С. 19–20.

28

Наближаємо європерспективу, дбаємо про національні інтереси

Ольга ШПАКОВИЧ,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри порівняльного і
європейського права,
докторант Інституту міжнародних
відносин
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка

Олена СВЯТУН,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри порівняльного і
європейського права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка

У статті 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» зазначається, що Україна як європейська позаблокова держава здійснюватиме відкриту зовнішню політику і прагнучиме співробітництва з усіма зацікавленими партнерами, уникаючи залежності від держав, груп держав чи міжнародних структур [7].

Завдяки первинному членству України в ООН та її подальшій участі в деяких універсальних і регіональних організаціях усі зусилля Києва після здобуття незалежності були спрямовані на набуття членства в інших великих міжнародних утвореннях, інституціях.

Наша держава в травні-листопаді 2011 року вперше головувала в Комітеті міністрів Ради Європи. Пріоритетними сферами діяльності було визначено захист прав дітей, права людини та верховенство права в контексті демократії і стабільності в Європі, а також зміцнення місцевої та регіональної демократії.

Займаючись захистом прав дітей, Україна зосередила увагу на активізації зусиль Ради Європи та держав-членів РЄ на шляху забезпечення ефективного виконання наявних програм, стратегій та кампаній із захисту прав дітей, а також вироблення нових пріоритетів політики в цій сфері. Зокрема, в цьому зв'язку проведено низку за-

ходів: міжнародні конференції на теми «Протидія насильству щодо дітей: від окремих дій до комплексних стратегій» (24–25 травня 2011 року, м. Київ) та «Стандарти захисту неповнолітніх шукачів притулку без супроводу» (26–27 жовтня 2011 року, м. Київ). Важливим елементом головування України в Комітеті міністрів РЄ став початок консультацій із питань підготовки нової Стратегії Ради Європи щодо прав дитини на 2012–2015 роки. У цьому контексті український уряд створив спеціальну робочу групу, до складу якої ввійшли представники ключових міністерств та відомств, було залучено Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, громадські організації, Національну академію педагогічних наук. Підготовлені нашими експертами пропозиції, що, з-поміж іншого, враховують імплементацію заходів у рамках програми головування, стали вагомим внеском у процес підготовки нової Стратегії Ради Європи щодо прав дитини на 2012–2015 роки [6].

Що стосується другого пріоритету головування України в Комітеті міністрів РЄ, то на його засіданні у грудні 2010 року Київ сприяв схваленню рішення про запровадження нової системи нагляду за виконанням рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Цю систему запровадили з 1 січня 2011 року, й вона вже довела свою ефективність, адже дала змогу Комітету міністрів здійснювати суворий нагляд за виконанням державами–членами рішень ЄСПЛ. У травні 2011 року Комітет міністрів РЄ під головуванням України схвалив рішення щодо необхідності продовження реформи Європейського суду з прав людини в контексті досягнутих домовленостей. Крім того, головування Києва сприяло впровадженню основного елементу реформи ЄСПЛ, котрий полягає в імплементації Європейської конвенції з прав людини на національному рівні, що має забезпечити стабільне функціонування Суду в довгостроковій перспективі [6].

Зміцнення місцевої та регіональної демократії – третій пріоритет головування – було втілено в таких заходах: 15 вересня 2011 року в Києві проведено Міжнародний семінар із питань запровадження стандартів публічної етики на місцевому та регіональному рівнях; 16 вересня у столиці України відбулося виїзне засідання Бюро Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи; 1–2 листопада в Києві організовано Міжнародні муніципальні слухання «Розвиток належного врядування на місцевому та регіональному рівнях» [6].

Отже, протягом усього періоду головування в Комітеті міністрів РЄ наша держава мала можливість висловлювати власну позицію щодо шляхів вирішення пріоритетних питань європейського розвитку. Адже згаданий комітет тісно співпрацює з головним дорадчим органом Ради Європи – Парламентською Асамблеєю, котра є одним із найбільших представницьких органів парламентських форумів, у межах якого обговорюють актуальні для Європи та світу питання [4].

Представники України беруть участь у роботі багатьох інших інститутів Ради Європи, зокрема Комісії за демократію через право (Венеціанської комісії), Комітету з питань запобігання катуванням, Комітету захисту національних меншин, Комітету Хартії регіональних мов та мов меншин, Групи з боротьби з корупцією тощо.

Нещодавно Україна підписала Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах місцевого органу влади. Цей міжнародно-правовий акт дасть змогу посилити можливість забезпечення права громадян на безпосередню участь в управлінні державними справами в Україні та, як і Європейська хартія місцевого самоврядування, стане основою для подальших дій уряду нашої держави в сфері ефективного врядування. Крім того, План дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки, який було представлено у вересні 2011 року в Києві, містить три

програми щодо зміцнення місцевої демократії, завдяки яким в Україні здійснюватимуться заходи, спрямовані на посилення інституційної спроможності місцевих влад та їхніх асоціацій щодо реалізації європейських стандартів належного врядування шляхом підтримки активного громадянства та партисипативної демократії (яка передбачає широку участь громадян у розробці правових норм. – *Ред.*)

Отже, участь України в роботі Ради Європи підтверджує демократичний шлях розвитку нашої держави, її прихильність до європейських цінностей і визнання європейських стандартів прав людини [4].

Виходячи з нинішнього стану відносин України з різними європейськими міжнародними організаціями, основною міжурядовою інституцією, в якій Київ бажає якнайшвидше набути членства, є Європейський Союз. Зазвичай під час розгляду питання майбутнього членства в ЄС країни–претендента Європейська комісія, крім інформації, наданої самою державою, вивчає також документи інших міжнародних організацій, насамперед Ради Європи, що є визнаним авторитетом у сфері контролю за дотриманням стандартів демократії, верховенства права та прав людини. Саме впровадження стандартів РЄ в цих галузях слід розглядати як ключовий механізм досягнення відповідності України передусім політичним критеріям членства в Євросоюзі та пріоритет політики держави. Згідно із загальноприйнятою практикою молоді демократії мають широко застосовувати механізми наближення правової системи до європейських норм і стандартів. Отже, вся історія участі України в різних міжнародних організаціях є сталим правовим процесом. Змінювалися уряди, різнилися національні та міжнародні умови їхнього функціонування, визначалися різні інтереси у відносинах із міжнародними організаціями, але участь у таких структурах не припинялася. Це дало Україні змогу загалом налагодити механізм членства в міжнародних організаціях. Адже саме повноцінна участь офіційного Києва в міжурядових інституціях сприяє розв'язанню проблем внутрішнього розвитку країни, використанню міжнародних організацій як форумів міждержавного спілкування й засобів просування національних інтересів в інших країнах, водночас сприяючи досягненню цілей світової спільноти.

Однією з основних засад зовнішньої політики України є забезпечення інтеграції нашої держави в європейський політичний, економічний і правовий простір для набуття членства в Європейському Союзі. Крім того, проведено значну кількість міждержавних заходів і ухвалено низку документів, що стосуються різних аспектів співпраці між Україною та іншими міжнародними організаціями. Скажімо, сьогодні СОТ виконує функції багатосторонньої торгової угоди для країн–членів, є трибуною, з якої в процесі колективних обговорень, переговорів і усунення розбіжностей формуються торговельні відносини між країнами. Приєднавшись у 2008 році до СОТ, наша держава отримала умови найбільшого сприяння й відповідний національний режим для товарів, що експортуються та імпортуються українською стороною. Крім того, Україна перебуває під захистом від можливого застосування іншими державами дискримінаційних податків, акцизів, митних зборів, а також має низку інших, зокрема й політичних, переваг, що підвищують її рейтинг і престиж, надаючи можливість самій впливати на розвиток механізму міжнародних відносин. Ставши членом СОТ – однієї з найбільших і найпотужніших міжнародних економічних організацій, Україна дістала можливість: не тільки брати участь у нових формах світових зовнішньоторговельних зв'язків, а й водночас впливати на їхнє формування з урахуванням своїх національних інтересів; просувати власні пріоритети у формуванні міжнародного торговельного режиму, який

охоплює дедалі більше нових сфер і в перспективі може поширитися й на екологічну галузь, соціальні стандарти, електронну торгівлю [5].

Вступ України до СОТ створив підґрунтя для початку переговорів щодо нової угоди з Європейським Союзом, основою якої мала стати зона вільної торгівлі. У вересні 2008 року на Паризькому саміті Україна–ЄС було погоджено, що новий договір підпишуть у формі Угоди про асоціацію. У зв'язку з підготовкою нового документа на засіданні Ради з питань співробітництва Україна–ЄС у червні 2009 року в Брюсселі було схвалено Порядок денний асоціації Україна–ЄС (ПДА), який набув чинності 24 листопада 2009 року. У ПДА підкреслюється, що Україна – європейська держава, тому має спільну з Європою історію й поділяє спільні цінності країн–членів ЄС. Зазначається, що Угода про асоціацію має створити нові інститути співпраці, поглибити політичну асоціацію й економічну інтеграцію шляхом встановлення взаємних прав і обов'язків України та ЄС.

Серед принципів співробітництва сторін у форматі нових відносин у ПДА зроблено наголос на повазі до загальної мети – власне асоціації та спеціальної мети – підготовки та реалізації Угоди про асоціацію; на забезпеченні прозорості, спільної відповідальності сторін за реалізацію ПДА; на досягненні помітних результатів шляхом поступової імплементації практичних заходів; на необхідності послідовності й достатності засобів для втілення пріоритетів, імплементації окремих стадій угоди з використанням різних швидкостей; на спільній оцінці впровадження угоди шляхом підготовки доповідей, моніторингу досягнутого прогресу [2].

Окрім цього, у зв'язку з набуттям чинності Протоколом про приєднання України до Європейського енергетичного співтовариства Україна 1 лютого 2011 року стала повноправним членом ЄЕС. Протокол передбачає включення нашої держави до списку договірних країн ЄЕС, графік імплементації Україною *acquis communautaire* (сукупність спільних прав і зобов'язань, обов'язкових для виконання в усіх країнах–членах ЄС. – Ред.) у сфері енергетики, що узагальнено охоплює період до 1 січня 2018 року. Протокол також містить інші перехідні положення щодо дії Договору про заснування Енергетичного співтовариства на території України й фінансові зобов'язання Києва щодо його внесків до бюджету ЄЕС [3].

Як сторона Договору про Енергетичне співтовариство, Україна отримує доступ і стає повноправним учасником внутрішнього ринку електроенергії та газу Євросоюзу. Українські газотранспортна й електрична мережі стають частинами європейських, що потребуватиме від Києва системної роботи з підвищення їхньої рентабельності та досягнення відповідності сучасним вимогам екологічної безпеки. Енергетичний сектор України функціонуватиме в рамках загальної регуляторної бази ЄС, що має забезпечити прозорі механізми формування тарифів

на енергоносії та дотримання правил конкуренції, а також неабияк сприятиме залученню інвестицій до енергетичної галузі. Це, у свою чергу, відкриває шлях до реалізації домовленостей між Україною та ЄС щодо модернізації української ГТС. Однак необхідно буде продовжувати послідовну роботу з подальшої адаптації українського законодавства до відповідних норм Євросоюзу [1]. Крім того, формування спільного енергетичного ринку між Україною та ЄС об'єктивно посилюватиме позиції нашої держави в ситуації можливого тиску на її енергетичний сектор з боку постачальників енергоресурсів. Договором також передбачається можливість надання взаємодопомоги країнами співтовариства в разі зриву поставок з боку держав–постачальників енергоресурсів. Приєднання України до ЄЕС не лише відкриває для неї нові перспективи, а й накладає серйозну відповідальність за реформування національного енергетичного сектору та забезпечення надійності поставок енергоносіїв до країн Євросоюзу.

Як відомо, Україна та ЄС ведуть переговори щодо Угоди про асоціацію з 2007 року, а про зону вільної торгівлі (ЗВТ), положення про яку має стати частиною Угоди про асоціацію, – з 2008-го. Нині завершено переговори про ЗВТ, однак невирішеним залишається питання надання Україні європейської перспективи, на чому, до речі, наполягає українська сторона.

Відповідно до статті 49 Договору про Європейський Союз Україна може подати заявку на членство в ЄС, як і будь-яка європейська держава, за умови, що вона дотримується принципів демократії, поваги до прав і основних свобод людини, прав меншин і верховенства права.

Рішення про завершення переговорів щодо підписання Угоди про асоціацію було формалізовано на найвищому рівні в рамках саміту Україна–ЄС 19 грудня 2011 року в Києві. За весь період переговорного процесу щодо цієї угоди наша держава стала досвідченішою та прагматичнішою. На саміті українська сторона ще раз підтвердила: єдино можливий шлях розвитку України в майбутньому – це членство в ЄС. А підсумком зустрічі стало узгодження тексту Угоди про асоціацію, що є першим кроком до її парафування.

Джерела

1. *Луць Л.* Формування правового механізму взаємодії України з Радою Європи та Євросоюзом // Віче. – 2006. – № 7-8. – С. 54-57.
2. *Право Європейського Союзу: Підручник / За ред. В. І. Муравйова.* – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.
3. *Смирнова К. В.* Європейська інтеграція та Україна // *Право України.* – 2011. – № 4. – С. 153-158.
4. *Федорова А. Л.* Членство України в Раді Європи: нові перспективи співробітництва // *Право України.* – 2011. – № 4. – С. 148–152.
5. *Шульга Р. Р.* Джерела правового регулювання надання послуг: господарсько-правовий аспект // *Митна справа.* – 2011. – № 1 (73). – Ч. 2. – С. 352-355.
6. *Грищенко К.* Ми робили Раду Європи ближчою до людей // *Урядовий кур'єр.* – 2011. – 5 листопада. – [Електронний ресурс]. – <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/kostyantyn-grishenko-mi-robili-radu-yevropi-blizhch/>
7. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року. – [Електронний ресурс]. – <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17>